

[Úvodní Stránka](#) > ... > [Finance a Finanční Nároky](#) > [Platební Neschopnost](#) > [Germany](#)

Platební neschopnost

Obsah zajišťuje

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Německo

Úvod

Právní úpravu insolvence a insolvenčního řízení v Německu stanoví insolvenční řád (*Insolvenzordnung* – „InsO“), který vstoupil v platnost dne 1. ledna 1999. Insolvenční řád se od ostatních procesních řádů liší v tom, že obsahuje nejen procesní, ale i hmotněprávní ustanovení. Například ustanovení, která určují účinky zahájení insolvenčního řízení, jsou ustanovení hmotněprávní (§ 80 až 147 InsO).

Primárním cílem insolvenčního řádu je kolektivní uspokojení věřitelů dlužníka, a to buď zpeněžením majetku dlužníka a rozdělením výtěžku, nebo dosažením alternativního vypořádání stanoveného v insolvenčním plánu, zejména s cílem zachovat existenci podniku (§ 1 první věta InsO). „Kolektivní uspokojení“ (*gemeinschaftliche Befriedigung*) znamená, že věřitelé v zásadě dosáhnou uspokojení svých nároků v poměru ke svým příslušným pohledávkám. Kromě toho má insolvenční řízení poskytnout čestným dlužníkům příležitost zbavit se jejich zbývajících dluhů (§ 1 druhá věta InsO).

Formativní zásadou německého insolvenčního řízení je kromě zásady rovného zacházení s věřiteli zásada autonomie věřitelů (*Gläubigerautonomie*). Věřitelé mají rozsáhlá práva z hlediska stanovení podoby řízení, zejména pokud jde o způsob, jakým bude zpeněžen majetek dlužníka. Konkrétní forma insolvenčního řízení je rovněž ponechána na uvážení věřitelů. Kromě tzv. „standardního řízení“ totiž insolvenční řád umožňuje, aby zajištění a běžní věřitelé uplatnili svou autonomii vypracováním insolvenčního plánu, který se bude odchylovat od ustanovení insolvenčního řádu a bude upravovat vypořádání majetkové podstaty, rozdělení mezi dotčené strany, průběh insolvenčního řízení a závazky dlužníka po ukončení insolvenčního řízení. Insolvenční plán je mimořádně důležitý v případě reorganizace podniku, ačkoli může stanovit i rámec likvidace podniku.

Německý zákon o insolvenčním řízení je charakterizován i zásadou jednotnosti. To znamená, že zákon o reorganizaci a likvidaci (*Gesetz für Sanierung und Liquidation*) nestanoví žádné samostatné druhy řízení. Likvidaci i reorganizaci lze provést ve standardním řízení nebo postupem insolvenčního plánu.

Při jakékoli reorganizaci podniku je rovněž třeba věnovat pozornost zákonu o stabilizačním a restrukturalizačním rámci pro podniky (*Gesetz über den Stabilisierungs- und Restrukturierungsrahmen für Unternehmen*, nazývanému také *Unternehmensstabilisierungs- und -restrukturierungsgesetz*, neboli StaRUG), který vstoupil v platnost 1. ledna 2021. Zákon StaRUG nabízí celou škálu nástrojů, jejichž cílem je umožnit podniku, který se dostal do potíží, ale ještě není v platební neschopnosti nebo není předlužený, aby provedl reorganizaci na základě restrukturalizačního plánu přijatého většinou věřitelů, aniž by musel podstoupit insolvenční řízení podle InsO. Od 17. července 2022 mohou být řízení podle StaRUG na žádost rovněž veřejná, tj. informace o postupu, místě a době soudních jednání a soudní rozhodnutí jsou zveřejňovány na restrukturalizačním portálu v souladu s § 84 až 86 StaRUG. Splňují rovněž podmínky pro insolvenční řízení ve smyslu čl. 1 odst. 1 nařízení (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení (dále jen „nařízení o insolvenčním řízení“).

1 Proti komu lze zahájit insolvenční řízení?

Insolvenční řízení lze zahájit ohledně majetku ve vlastnictví jakékoli právnické nebo fyzické osoby, a to i tehdy, nevyvíjí-li tato osoba podnikatelskou nebo samostatně výdělečnou činnost (fyzická osoba, které takovou činnost nevyvíjí, je označována jako „spotřebitel“). Insolvenční řízení lze zahájit ohledně majetku společnosti bez právní

subjektivitu (např. veřejná obchodní společnost (*offene Handelsgesellschaft*) nebo komanditní společnosti (*Kommanditgesellschaft*)) nebo v případě samostatného souboru věcí, například dědictví po zemřelém. Pro právnické osoby činné podle veřejného práva platí zvláštní ustanovení § 12 insolvenčního řádu, které stanoví, že insolvenční řízení nesmí být zahájeno na majetek spolkové vlády nebo spolkové země (*Land*) (§ 12 odst. 1 bod 1 InsO).

2 Jaké jsou podmínky pro zahájení insolvenčního řízení?

Insolvenční řízení se zahajuje pouze na návrh, a nikoli automatickým postupem orgánu veřejné správy. Návrh může podat dlužník nebo věřitel. Aby byl soud a dlužník chráněni před unáhleně podanými návrhy nebo návrhy podanými čistě s úmyslem způsobit újmu, musí při podání návrhu věřitel hodnověrně doložit, že existují důvody k prohlášení platební neschopnosti a že věřitel skutečně má vůči dlužníkovi pohledávku.

Dostane-li se do platební neschopnosti společnost s ručením omezeným, musí návrh za zahájení insolvenčního řízení podat její řídicí orgány, jinak dochází k právnímu postihu. Při nesplnění této povinnosti se mohou věřitelé domáhat nároku na náhradu škody. Jestliže dlužník v krizi svým jednáním poruší právní předpisy, může za určitých okolností vést ke vzniku trestní odpovědnosti (§ 283 a násl. trestního zákoníku (*Strafgesetzbuch*)).

Obecným důvodem zahájení insolvenčního řízení je platební neschopnost. Platební neschopnost je situace, kdy dlužník není schopen plnit splatné platební závazky; platební neschopnost se předpokládá zpravidla v případě, že dlužník zastavil platby (§ 17 odst. 2 InsO). Je-li dlužníkem právnická osoba nebo společnost, ve které žádný společník není fyzická osoba s neomezenou odpovědností, lze řízení zahájit i z důvodu předlužení. K předlužení dojde, jestliže majetek dlužníka již nekryje stávající závazky a v dané situaci neexistuje vysoká míra pravděpodobnosti pokračování existence podniku po dalších dvanáct měsíců (§ 19 odst. 2 InsO). Je-li vzhledem k okolnostem pokračování existence podniku vysoce pravděpodobné, je třeba toto pokračování existence vzít za základ při posuzování majetku dlužníka. Dlužník může návrh na prohlášení platební neschopnosti podat i v případě, že mu platební neschopnost hrozí (§ 18 odst. 1 InsO). Má se za to, že dlužníkovi hrozí platební neschopnost, je-li pravděpodobné, že nebude schopen plnit stávající platební závazky k datu jejich splatnosti (§ 18 odst. 2 InsO). Při posuzování toho, zda dlužníkovi hrozí platební neschopnost, se obvykle jako základ používá prognostický výhled na 24 měsíců. K zahájení insolvenčního řízení je také zapotřebí zajistit jeho financování. Návrh na zahájení insolvenčního řízení proto bude zamítnut, jestliže majetek dlužníka pravděpodobně nedostačuje na úhradu nákladů řízení (§ 26 odst. 1 první věta InsO).

Jsou-li splněny podmínky, soud, který je příslušný k insolvenčnímu řízení, neboli „insolvenční soud“ (*Insolvenzgericht*), vydá rozhodnutí o zahájení řízení, které se zveřejní. Zveřejnění soud provádí na této internetové stránce (<http://www.insolvenzbekanntmachungen.de/>). V rozhodnutí o zahájení řízení soud vyzve věřitele, aby ve stanovené lhůtě přihlásili své pohledávky u insolvenčního správce. Stanoví datum schůze věřitelů, na němž věřitelé na základě zprávy insolvenčního správce rozhodnou o dalším postupu insolvenčního řízení a stanoví datum ověřovacího jednání, kdy budou ověřeny přihlášené pohledávky (§ 29 odst. 1 InsO).

Jak již bylo řečeno v úvodu, insolvenční řád nestanoví samostatné druhy řízení pro reorganizaci a likvidaci. Kromě „standardního“ řízení nabízí insolvenční řád rovněž možnost insolvenčního plánu jako cesty k likvidaci nebo reorganizaci.

Insolvenční soud musí ověřit, že jsou splněny podmínky pro zahájení řízení, což může určitou dobu trvat, a při zahájení řízení soud přijme podle potřeby veškerá nutná prozatímní opatření, aby se předešlo jakékoli změně finanční situace dlužníka, která by mohla poškodit věřitele, nežli bude vydáno rozhodnutí o návrhu (§ 21 odst. 1 první věta InsO). V praxi soud určí prozatímního insolvenčního správce (*vorläufiger Insolvenzverwalter*), který může být klasifikován buď jako „slabý“, nebo „silný“. Je-li jmenován „slabý“ prozatímní insolvenční správce, zachovává si dlužník dispoziční právo a konkrétní povinnosti insolvenčního správce určuje soud, tyto povinnosti však nesmí překročit rámec povinností „silného“ prozatímního insolvenčního správce (§ 22 odst. 2 druhá věta InsO). Soud může například nařídit, aby bylo nakládání s majetkem ze strany dlužníka platné jen se souhlasem insolvenčního správce. Na rozdíl od jmenování silného prozatímního insolvenčního správce nevede jmenování slabého prozatímního insolvenčního správce k přerušení probíhajících soudních sporů (Spolkový soudní dvůr, rozsudek ze dne 21. června 1999 – II ZR 70/98 – bod 4). Prozatímní insolvenční správce je „silný“, jestliže soud uloží celkový zákaz, který dlužníkovi brání jakkoli nakládat s majetkem, takže právo spravovat dlužníkův majetek a nakládat s ním získává insolvenční správce (§ 22 odst. 1 první věta InsO).

3 Jaký majetek tvoří majetkovou podstatu? Jak se nakládá s majetkem, který dlužník nabyt nebo na něj přešel po zahájení insolvenčního řízení?

Majetková podstata (*Insolvenzmasse*) zahrnuje majetek, který dlužník vlastnil k datu zahájení řízení, a majetek, který dlužník nově nabyt během řízení (tj. až do ukončení nebo přerušování řízení). Majetková podstata nezahrnuje přísně osobní práva dlužníka a položky, které nelze obstarat, neboť by nemohly být ani předmětem individuálních exekučních řízení. Například příjem z pracovní činnosti je součástí majetkové podstaty pouze v rozsahu, v němž přesahuje životní minimum dlužníka. Insolvenční správce může rovněž určitý majetek uvolnit, tento majetek pak náleží do vlastního majetku dlužníka a nelze jej obstarat.

V německém právu je v zásadě při zahájení řízení právo spravovat majetek, který náleží do majetkové podstaty, a nakládat s tímto majetkem přeneseno na insolvenčního správce (výjimka: samospráva dlužníka (*Eigenverwaltung*), § 270 a násl. InsO), čili zřízení zajištění ve prospěch věřitelů, kteří poskytují financování v rámci samosprávy dlužníka, je například povinností insolvenčního správce. U obzvláště významných transakcí, například uzavření smlouvy o úvěru, která by značně zatížila majetkovou podstatu, potřebuje insolvenční správce souhlas udělený na schůzi věřitelů nebo jmenovaným výborem věřitelů (§ 160 InsO). Úvěry a ostatní závazky, které zřídil insolvenční správce, představují závazky vázané na majetkovou podstatu, které se uspokojují přednostně z majetkové podstaty, tedy v pořadí před běžnými věřiteli. Tímto způsobem je zajištěno, aby byli po zahájení insolvenčního řízení smluvní partneři připraveni k obchodním transakcím s platebně neschopným dlužníkem.

4 Jaké pravomoci má dlužník a jaké insolvenční správce?

Od zahájení insolvenčního řízení hraje důležitou roli zpravidla insolvenční správce (s výjimkou samosprávy dlužníka). Insolvenční soud má tudíž v této fázi řízení v zásadě dozorovou a řídicí pravomoc (viz § 58 a 76 InsO) (kromě zvláštních pravomocí, např. při řízení týkajícím se insolvenčního plánu nebo v rámci režimu samosprávy dlužníka). Po zahájení insolvenčního řízení jsou klíčová rozhodnutí (zpeněžení, likvidace, reorganizace a insolvenční plán) ponechána na věřitelích. Soud však má ale ve fázi zahájení řízení zvláštní pravomoci a úkoly. V této fázi přijímá mimo jiné rozhodnutí o zahájení řízení, o předběžných ochranných opatřeních a o jmenování insolvenčního správce. Soud rovněž dohlíží na insolvenčního správce. Dohlíží však pouze na zákonnost úkonů insolvenčního správce, nikoli však na jejich vhodnost, a nemůže ani vydávat pokyny. Aby mělo insolvenční řízení plynulý průběh, podléhají rozhodnutí insolvenčního soudu opravnému prostředku pouze v případech, kdy insolvenční řád stanoví možnost okamžité stížnosti (*sofortige Beschwerde*) (viz § 6 odst. 1 InsO). Okamžitou stížnost lze podat buď u insolvenčního soudu samotného, nebo u (stížnostního) zemského soudu (*Landgericht*), který je nadřazen insolvenčnímu soudu, a to písemně nebo ústně do protokolu v soudní kanceláři (*Geschäftsstelle*). Stížnost nemá odkladný účinek; stížnostní soud nebo insolvenční soud však může po podání stížnosti nařídit dočasné pozastavení výkonu.

Klíčovým aktérem insolvenčního řízení je insolvenční správce. Insolvenčním správcem mohou být jmenovány pouze fyzické, nikoli právnické osoby (§ 56 odst. 1 první věta InsO). Pro toto jmenování přicházejí v úvahu zejména právníci, účetní nebo daňoví poradci. Při zahájení insolvenčního řízení přechází právo spravovat aktiva dlužníka a nakládat s nimi na insolvenčního správce (§ 80 odst. 1 InsO). Povinností insolvenčního správce je očistit aktiva, která zjistí při zahájení insolvenčního řízení, od jakýchkoli položek, které nejsou majetkem dlužníka. Kromě toho musí do majetku dlužníka zahrnout takové položky, které podle závazkového práva náleží k majetku dlužníka, ale v okamžiku zahájení insolvenčního řízení nebyly do tohoto majetku dosud zahrnuty. Tímto způsobem stanovený majetek dlužníka představuje majetkovou podstatu (*Insolvenzmasse*, § 35 InsO), kterou insolvenční správce zpeněží a uspokojí z ní věřitele. K dalším povinnostem insolvenčního správce patří:

- vyplácet mzdy zaměstnancům dlužníka v platební neschopnosti,
- rozhodnout o pokračování nebo ukončení probíhajících soudních sporů (§ 85 a násl. InsO) a o způsobu řešení smluv, které nebyly (zcela) naplněny (§ 103 a násl. InsO),
- sestavit přehled aktiv a pasiv (§ 153 odst. 1 první věta InsO),
- napadnout transakce, které byly uzavřeny před zahájením insolvenčního řízení a které pravděpodobně znevýhodní běžné věřitele (§ 129 a násl. InsO).

Na insolvenčního správce dohlíží insolvenční soud (§ 58 odst. 1 InsO). Je-li zřízen výbor věřitelů, výbor podporuje a monitoruje insolvenčního správce při plnění jeho povinností (§ 69 první věta InsO).

Po zahájení insolvenčního řízení, kdy právo nakládat s majetkem dlužníka přechází na insolvenčního správce, může insolvenční správce v zásadě bez omezení nakládat se všemi aktivy, která náleží do majetkové podstaty. Jsou stanoveny limity pro zvláště významné transakce, jako je například prodej podniku nebo všech zásob. Takovéto zvláště významné transakce vyžadují souhlas schůze věřitelů nebo výboru věřitelů. Porušení povinnosti získat souhlas však nemá účinek, vede pouze k odpovědnosti insolvenčního správce. Insolvenční správce také musí dodržet rozhodnutí schůze věřitelů o ukončení činnosti s následnou likvidací nebo pokračování činnosti podniku (§ 157 a 159 InsO).

Jestliže insolvenční správce svou vinou poruší povinnosti, které mu stanoví insolvenční řád, nese odpovědnost za náhradu škody vůči všem stranám řízení (60 odst. 1 InsO). § 60 odst. 1 insolvenčního řádu stanoví: „Insolvenční správce je povinen nahradit škodu, kterou utrpí kterákoli ze stran řízení, jestliže zaviní porušení povinností stanovených tímto insolvenčním řádem. Jedná s péčí očekávanou od řádného a svědomitého insolvenčního správce.“

Insolvenční správce má nárok na odměnu za výkon své funkce a na úhradu přiměřených nákladů (§ 63 odst. 1 první věta InsO). Odměna je upravena vyhláškou o odměnách k insolvenčnímu zákonu (*Insolvenzrechtsvergütungsverordnung* – „InsVV“) a určuje se na základě hodnoty majetkové podstaty v okamžiku ukončení insolvenčního řízení. Vyhláška stanoví odstupňované standardní sazby, které však lze zvýšit podle rozsahu a náročnosti povinností insolvenčního správce.

I po zahájení insolvenčního řízení zůstává dlužník, vůči kterému jsou přihlášeny běžné pohledávky, vlastníkem majetku, který má být zpeněžen (§ 38 a 39 InsO). V zásadě ručí celým svým majetkem. Právo spravovat majetek a nakládat s ním v rámci insolvenčního řízení přechází na insolvenčního správce. Na žádost dlužníka může soud rozhodnutím o zahájení řízení také nařídít samosprávu dlužníka v souladu s § 270 a násl. InsO. Dlužník musí ke své žádosti připojit plán samosprávy dlužníka, jehož podrobnosti jsou upraveny v § 270a InsO. Samospráva je nařízena, pokud je plán samosprávy dlužníka ucelený a úplný a nejsou známy žádné okolnosti, které by naznačovaly, že plán samosprávy dlužníka je v podstatných ohledech založen na nesprávných skutečnostech (§ 270b odst. 1 a § 270f odst. 1 InsO). Kromě toho nelze použít žádný z důvodů pro ukončení prozatímní samosprávy dlužníka podle § 270e (§ 270b odst. 1 InsO). V zásadě se i v tomto případě použijí obecná ustanovení insolvenčního zákona (§ 270 odst. 1 druhá věta InsO). V rámci režimu samosprávy dlužníka si však dlužník ponechává právo spravovat svůj majetek a nakládat s ním, které vykonává pod dohledem správce majetkové podstaty (*Sachverwalter*), jehož jmenuje soud (§ 270 odst. 1 první věta InsO). V případě samosprávy dlužníka sdílí pravomoci, které obvykle nese insolvenční správce, dlužník a správce majetkové podstaty.

Zahájení insolvenčního řízení mimo to zakládá četné povinnosti dlužníka poskytovat informace a spolupracovat. Dlužník je však současně oprávněn podílet se na řízení.

5 Za jakých podmínek lze uplatnit započtení pohledávek?

Ustanovení § 94 a násl. InsO se zabývají otázkou, zda může běžný věřitel započíst pohledávku proti pohledávce dlužníka v platební neschopnosti. Insolvenční řád v první řadě rozlišuje, zda možnost započtení existovala již v době zahájení insolvenčního řízení, nebo zda tato možnost vznikla až později. V prvním případě je započtení v zásadě přípustné, což znamená, že běžný věřitel nemusí svou pohledávku přihlásit do seznamu pohledávek (*Tabelle*), ale může ji uspokojit tak, že insolvenčnímu správci oznámí započtení. Prohlášení o započtení je však neplatné, jestliže věřitel získal možnost započíst pohledávku v důsledku odporovatelné transakce (§ 96 odst. 1 bod 3 InsO).

Ve druhém případě, kdy možnost započtení vznikla následně, je třeba rozlišovat:

Pokud v době, kdy bylo řízení zahájeno, již pohledávka k započtení existovala, ale dosud nebyla splatná, neposkytovala obdobnou protihodnotu nebo byla dosud podmíněná, je započtení po zahájení řízení přípustné, jakmile bude překážka započtení odstraněna.

Pokud v době, kdy bylo řízení zahájeno, pohledávka ještě neexistovala, nebo pokud věřitel pohledávku za dlužníkem nabyl až po zahájení řízení, je započtení zakázáno (§ 96 odst. 1 body 1 a 2 InsO). V důsledku toho může dlužník požadovat, aby věřitel ze své strany smlouvu plnil ve prospěch majetkové podstaty, a věřitel může svou pohledávku pouze přihlásit k zařazení do seznamu pohledávek a pohledávka bude uspokojena pouze poměrným způsobem.

Pokud však věřitel pohledávku nenabyl od jiného věřitele po zahájení insolvenčního řízení a sám ji získal po zahájení řízení, například uzavřením smlouvy s insolvenčním správcem, má právo na započtení jako věřitel majetkové podstaty.

6 Jaké účinky má insolvenční řízení na probíhající smlouvy, jichž je dlužník smluvní stranou?

Účinky insolvenčního řízení na existující smlouvy upravuje německé právo v § 103 a násl. InsO. V zásadě mohou stávající smluvní vztahy po zahájení insolvenčního řízení skončit nebo dále existovat nebo má insolvenční správce možnost volby mezi plněním a ukončením smlouvy.

U některých transakcí se účinky insolvenčního řízení řídí výslovně zákonem (§ 103 až 118 InsO). Například objednávky, smlouvy o dílo nebo smlouvy o poskytnutí služeb nebo povolení k úkonům týkajícím se majetku, který je součástí majetkové podstaty, při zahájení insolvenčního řízení zanikají, zatímco smlouvy uzavřené dlužníkem o nájmu nemovitostí a pracovní smlouvy nadále trvají a zavazují majetkovou podstatu.

U smluv, které dlužník a druhá strana neplnili nebo je plnili jen částečně (§ 103 odst. 1 InsO) má insolvenční správce možnost volby mezi plněním a odstoupením od plnění smlouvy. Pokud se insolvenční správce rozhodne pro plnění smlouvy na účet majetkové podstaty, musí být pohledávka věřitele uspokojena přednostně, neboť zakládá dluh majetkové podstaty podle § 55 odst. 1 bodu 2 InsO. Pokud se insolvenční správce rozhodne neplnit, nesmí sám v rámci dané smlouvy požadovat žádné další plnění. Věřitel může uplatnit svůj nárok na náhradu za neplnění jen jako běžný věřitel tak, že svou pohledávku přihlásí do seznamu pohledávek (§ 103 odst. 2 první věta InsO). Pokud insolvenční správce nezvolí žádnou možnost, může na něm smluvní partner provedení volby požadovat. V takovém případě musí insolvenční správce neprodleně oznámit, zda hodlá nebo nehodlá požadovat plnění. Pokud tak neučiní, nemůže dále trvat na plnění smlouvy. V případě finančních služeb a transakcí k pevnému datu insolvenční řád možnost volby u insolvenčního správce vylučuje (§ 104 InsO).

Není-li vývoj smluvního vztahu specificky upraven v § 103 až 118 InsO, smlouva trvá i po zahájení insolvenčního řízení.

Možnost opřít se o smluvní ustanovení o zrušení smlouvy je sporná. Východiskem je ustanovení § 119 InsO, které uvádí, že dohody, které vylučují nebo omezují použití § 103 a násl. InsO, jsou neplatné. Podle tohoto ustanovení jsou přípustná ustanovení o zrušení smlouvy, která nejsou vázána na zahájení insolvenčního řízení či podání návrhu, ale například na prodloužení dlužníka s platbou. Avšak ustanovení o zrušení smlouvy, která závisejí na prohlášení platební neschopnosti, jsou problematická – zejména vzhledem k rozsudku Spolkového soudního dvora (*Bundesgerichtshof*) ze dne 15. listopadu 2012 (IX ZR 169, 11, BGHZ 195, 348). V tomto rozsudku ze dne 15. listopadu 2012 Spolkový soudní dvůr konstatoval, že ustanovení o zrušení smlouvy ve smlouvě o dodávce energie, které bylo odvislé od platební neschopnosti, bylo neplatné. Soudní dvůr však uvedl, že ustanovení o zrušení smlouvy odvislá od platební neschopnosti nejsou neplatná sama o sobě: ustanovení o zrušení smlouvy odpovídající možnosti zrušení smlouvy stanovené zákonem jsou přípustná. Posouzení ustanovení o zrušení smlouvy závislých na platební neschopnosti tudíž není dosud přesvědčivě v judikatuře ustáleno. Pro případ smluvních ustanovení o zrušení smlouvy u termínovaných obchodů a finančních služeb obsahuje § 104 odst. 3 a 4 InsO zvláštní pravidla.

Pokud dlužník a věřitel sjednali zákaz postoupení v souladu s obecně platnými právními předpisy, je tento zákaz závazný i pro insolvenčního správce. V obchodních transakcích je však tento zákaz postoupení ze zákona neúčinný, neboť i pokud existuje smluvně sjednaný zákaz postoupení, je postoupení peněžité pohledávky účinné, jsou-li dlužník a věřitel obchodníci (§ 354a odst. 1 obchodního zákoníku (*Handelsgesetzbuch* – „HGB“)).

7 Jaké účinky má insolvenční řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli (s výjimkou probíhajících soudních řízení)?

Vzhledem k tomu, že cílem insolvenčního řízení je rovné uspokojení všech věřitelů, § 87 InsO vyjasňuje, že běžní věřitelé mohou své pohledávky vymáhat pouze v souladu s ustanoveními, která upravují insolvenční řízení. Zahájení insolvenčního řízení proto znamená zákaz exekucí, který běžným věřitelům brání ve vymáhání pohledávek za majetkovou podstatou nebo jiným majetkem dlužníka během insolvenčního řízení (§ 89 odst. 1 InsO). Zákaz exekucí je nutno dodržovat ze zákona, již započaté exekuce jsou tudíž pozastaveny bez ohledu na

to, zda si byl věřitel zahájení insolvenčního řízení vědom a zda dlužník požádal o pozastavení exekuce.

Zahájení insolvenčního řízení má podle § 88 InsO retroaktivní účinek (*Rückschlagsperre*) vůči předchozím opatřením v rámci exekuce, a upřesňuje, že zajištění nabyté prostřednictvím exekuce v posledním měsíci před návrhem na zahájení insolvenčního řízení nebo po podání takového návrhu je po zahájení insolvenčního řízení právně neúčinné. Ani v tomto případě není podstatné, zda věřitel věděl o zamýšleném návrhu na zahájení insolvenčního řízení.

Pokud bylo zajištění získáno na základě exekučního opatření určitou dobu před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení, není neúčinné podle § 88 odst. 1 InsO, ale lze jej za určitých podmínek rozporovat (Spolkový soudní dvůr, rozsudek ze dne 22. ledna 2004 – IX ZR 39/03).

Při zahájení insolvenčního řízení dlužník ztrácí způsobilost k právním úkonům zavazujícím majetkovou podstatu. Toto právo přechází na insolvenčního správce, který je oprávněn jednat jako strana v soudním řízení z titulu své funkce. Insolvenční správce proto může vlastním jménem vymáhat pohledávky, které patří k majetkové podstatě.

8 Jaké účinky má insolvenční řízení na pokračování soudních řízení, které probíhají v okamžiku zahájení insolvenčního řízení?

Vzhledem k tomu, že dlužník v platební neschopnosti při zahájení insolvenčního řízení ztrácí způsobilost podnikat právní kroky, bude již probíhající soudní řízení, pokud se vztahuje k majetkové podstatě, nejprve přerušeno (§ 240 první věta Občanského soudního řádu (*Zivilprozessordnung* – ZPO)).

Je-li dlužník žalobcem (například v soudním sporu, v němž je dlužník navrhovatelem nebo v němž vznáší námitky proti již vymahatelné pohledávce), může insolvenční správce v řízení pokračovat, nebo může jeho pokračování odmítnout (§ 85 odst. 1 první věta InsO). Pokud na pokračování v řízení přistoupí, řízení běží dál. Pokud pokračování odmítne, je příslušný majetek vyňat z majetkové podstaty a dlužník nebo žalovaná strana mohou znovu podat žalobu (§ 85 odst. 2 InsO).

Je-li dlužníkem žalovaným, je třeba rozlišovat: pokud v době zahájení insolvenčního řízení probíhá soudní spor ve věci pohledávky spadající do insolvence, musí být pohledávka přihlášena k zařazení do seznamu pohledávek (viz § 87 InsO). Pokud insolvenční správce nebo běžný věřitel podají námitku, musí být o pohledávce rozhodnuto prostřednictvím pokračování v přerušném soudním řízení (§ 180 odst. 2 InsO).

Na druhou stranu, pokud pohledávka nespadá do insolvence, ale jedná se například o nárok na vyloučení z majetkové podstaty nebo dluh ze strany samotné majetkové podstaty, může v soudním řízení znovu pokračovat buď insolvenční správce, nebo žalobce (§ 86 InsO).

9 Jaké jsou hlavní rysy účasti věřitelů na insolvenčním řízení?

Jak je vysvětleno v úvodu, insolvenční řád poskytuje věřitelům značný vliv na insolvenční řízení. Věřitelé uplatňují své pravomoci prostřednictvím schůze věřitelů (*Gläubigerversammlung*, § 74 a násl. InsO) nebo výboru věřitelů (*Gläubigerausschuss*), který může být ustaven na schůzi věřitelů (§ 68 a násl. InsO). Zatímco schůze věřitelů je ústředním orgánem, jehož prostřednictvím věřitelé přijímají svá rozhodnutí, výbor věřitelů je orgán, jehož prostřednictvím věřitelé vykonávají dohled. Schůzi věřitelů svolává insolvenční soud (§ 74 odst. 1 první věta InsO), který ji také předsedá (§ 76 odst. 1 InsO). K účasti na schůzi věřitelů jsou oprávněni všichni přednostní věřitelé, všichni běžní věřitelé, insolvenční správce, členové výboru věřitelů a dlužník (§ 74 odst. 1 druhá věta InsO). Rozhodnutí schůze věřitelů se zásadně přijímají prostou většinou, přičemž většinu neurčuje počet hlasů, ale celkový součet částek pohledávek hlasujících věřitelů (§ 76 odst. 2 InsO). Pokud podnik překročí určitou velikost, musí insolvenční soud jmenovat prozatímní výbor věřitelů ještě před zahájením insolvenčního řízení (§ 22a InsO). Tento výbor se podílí na jmenování insolvenčního správce a hraje svou úlohu při každém rozhodnutí o nařízení samosprávy dlužníka (§ 56a a § 270b odst. 3 InsO).

Význam schůze věřitelů se projevuje v tom, že schůze rozhoduje o postupu řízení, zejména o způsobu zpeněžení majetku dlužníka. Dalšími povinnostmi schůze věřitelů jsou:

- volba jiného insolvenčního správce (§ 57, první věta InsO),

- dohled nad insolvenčním správcem (§ 66, 79, § 197 odst. 1 bod 1 InsO),
- rozhodnutí o ukončení nebo pokračování činnosti podniku (§ 157 InsO),
- schválení určitých transakcí zvláštního významu, které uzavírá insolvenční správce (§ 160 odst. 1 InsO).

10 Jakým způsobem může insolvenční správce používat majetek v majetkové podstatě nebo s ním nakládat?

Pravomoci insolvenčního správce, pokud jde o majetek v majetkové podstatě, najdete pod otázkou „Jaké pravomoci má dlužník a jaké insolvenční správce?“ výše.

11 Jaké pohledávky mají být přihlášeny za majetkovou podstatou dlužníka a jak se nakládá s pohledávkami, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení?

1. Věřitelé s nárokem na vyloučení

Věřitelé s nárokem na vyloučení (*aussonderungsberechtigte Gläubiger*, „věřitelé s právem na oddělení“) jsou věřitelé, kteří mají nárok na vyloučení majetku z majetkové podstaty na základě věcného práva nebo osobního práva (§ 47, první věta InsO). Věřitelé s nárokem na vyloučení nejsou běžní věřitelé, a proto nemusí své pohledávky přihlašovat do seznamu pohledávek, ale mohou je vymáhat žalobou podle obecných právních předpisů (§ 47 druhá věta InsO). Tuto žalobu však nepodávají vůči dlužníkovi, ale vůči insolvenčnímu správci, který vystupuje jako strana v řízení z titulu své funkce. Nárok na vyloučení se může opírat o vlastnické právo k majetku (pokud nejde o vlastnické právo, které vzniká zajišťovacím převodem práva, neboť tím se vlastník stává jen zajištěným věřitelem (§ 51 bod 1 InsO)) nebo o prostou výhradu vlastnického práva, ale také o nárok na navrácení majetku na základě závazkového práva (např. pronajímatele za nájemcem).

2. Zajištění věřitelé

Zajištění věřitelé (*absonderungsberechtigte Gläubiger*, „věřitelé s právem na samostatné uspokojení“) jsou věřitelé, kteří mají právo na přednostní uspokojení z výtěžku zpeněžení majetku v rámci majetkové podstaty. Neúčastní se řízení, v němž se pohledávky přezkoumávají, ale mají přednostní režim, neboť mají nárok na uspokojení z výtěžku z příslušného majetku a před ostatními podřízenými nebo nezajištěnými běžnými věřiteli. Veškerý přebytek ze zpeněžení majetku se stává součástí majetkové podstaty a až tento přebytek je k dispozici pro uspokojení ostatních věřitelů. Zajištění tohoto druhu mohou zakládat mimo jiné zástavní práva, hypotéky k nemovitostem nebo zajišťovací převod vlastnického práva (§ 49, 50 a 51 InsO).

Jestliže výtěžek k uspokojení pohledávek nestačí a zajištěný věřitel má kromě věcného práva i osobní pohledávku za dlužníkem, může vedle zajištěné pohledávky požádat i o poměrné uspokojení z majetkové podstaty tak, že svůj nárok v rozsahu, v jakém nebyl uspokojen, přihlásí k zařazení do seznamu pohledávek (§ 52 druhá věta InsO).

3. Věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou samotnou

Věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou samotnou (*Massegläubiger*) nemusí přihlašovat své pohledávky, které jsou uspokojeny předem. Podle § 53 InsO pohledávky za majetkovou podstatou zahrnují náklady insolvenčního řízení a ostatní závazky, které insolvenční správce zřídil po zahájení insolvenčního řízení v souvislosti s řešením úpadku (např. mzdové nároky zaměstnanců dosud zaměstnaných v podniku nebo nároky právního zástupce, kterého insolvenční správce najal k řešení pohledávek vymáhaných soudně). Důvodem k přednostnímu uspokojení těchto pohledávek je skutečnost, že správce insolvenční podstaty může řízení řádně provádět pouze tehdy, pokud má možnost vstupovat do nových závazků, u nichž je zajištěno úplné plnění. Kromě toho jsou pohledávkami za majetkovou podstatou i závazky z bezdůvodného obohacení majetkové podstaty, jakož i určité závazky z předběžného insolvenčního řízení.

4. Běžní věřitelé

Postupu přezkoumání pohledávek se účastní pouze běžní věřitelé (*Insolvenzgläubiger*, „insolvenční věřitelé“) (§ 174 odst. 1 první věta InsO). Mezi běžné věřitele patří podle § 38 InsO všichni osobní věřitelé, kteří mají k datu zahájení insolvenčního řízení řádně odůvodněné pohledávky za dlužníkem. Podřízení běžní věřitelé (*nachrangige*

Insolvenzgläubiger), kteří jsou uvedeni v § 39 odst. 1 InsO, musí své pohledávky přihlásit pouze v případě, že je k tomu konkrétně vyzve insolvenční soud (§ 174 odst. 3 první věta InsO). Podřízené insolvenční pohledávky se uspokojují v pořadí po ostatních pohledávkách běžných věřitelů. Zahnují například pokuty a úrok a penále z prodlení, které narostly k pohledávkám běžných věřitelů od zahájení insolvenčního řízení.

12 Jaká pravidla platí pro přihlašování, přezkum a uznávání pohledávek?

Pohledávky musí být ve lhůtě stanovené insolvenčním soudem v rozhodnutí o zahájení řízení písemně přihlášeny u insolvenčního správce s uvedením důvodu a výše pohledávky a musí být doloženy kopiemi dokumentů prokazujících pohledávku (§ 174 odst. 1 první a druhá věta a § 174 odst. 2 InsO). I v případě pozdního přihlášení však budou pohledávky stále zohledňovány (§ 177 InsO). Všechny insolvenční pohledávky musí být přihlášeny bez ohledu na to, zda se podkladový právní vztah řídí právem občanským nebo veřejným (například daňové závazky).

Pro zahraniční věřitele platí tato zvláštní ustanovení: Článek 55 nařízení (EU) 2015/848 o úpadkovém řízení ze dne 20. května 2015 umožňuje zahraničním věřitelům přihlašovat pohledávky pomocí standardního formuláře. Pohledávky lze přihlašovat v kterémkoliv úředním jazyce orgánů Unie. Věřitel však může být povinen zajistit překlad do úředního jazyka členského státu, v němž je zahájeno insolvenční řízení, nebo do jiného jazyka, který tento stát uvedl jako přijatelný. V zásadě musí být pohledávky přihlášeny ve lhůtě stanovené zákonem státu, v němž je zahájeno insolvenční řízení. V případě zahraničního věřitele tato lhůta činí nejméně 30 dnů od zveřejnění oznámení o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku státu, který řízení zahájil.

Insolvenční správce musí každou řádně přihlášenou pohledávku zapsat do seznamu pohledávek (*Tablelle*). V tomto okamžiku se neověřuje obsah pohledávky. Pohledávky jsou ověřeny až při přezkumném jednání u insolvenčního soudu, kde se určí jejich výše a pořadí (§ 176, první věta InsO). Pokud při přezkumném jednání nevznese vůči pohledávce žádnou námitku ani insolvenční správce, ani běžný věřitel, nebo je-li vznesená námitka popřena, považuje se pohledávka za připuštěnou a věřitel obdrží svůj poměrný díl z výtěžku realizace majetkové podstaty. Námitka ze strany dlužníka nemá vliv na určení pohledávky (§ 178 odst. 1 druhá věta InsO), po ukončení insolvenčního řízení však běžný věřitel nebude moci vymáhat zbytek své pohledávky na základě přihlášení do seznamu a bude muset podat na dlužníka samostatnou žalobu (§ 201 odst. 2 první věta InsO).

Pokud naopak při přezkumném jednání vznese námitku insolvenční správce nebo jiný běžný věřitel, může tento věřitel podat žalobu na uznání pohledávky proti namítající straně (§ 179 odst. 1 InsO). Podíl na výtěžku získá pouze v případě, že žaloba na uznání pohledávky stanoví, že jeho pohledávka je skutečně platná (§ 180 a násl. InsO). Před jakýmkoli rozdělením výtěžku sestaví insolvenční správce rozvrh rozdělení (*Verteilungsverzeichnis*) (§ 188 InsO). Ve lhůtě dvou týdnů od zveřejnění rozvrhu musí věřitel prokázat, že podal žalobu na uznání pohledávky (§ 189 odst. 1 InsO). Pokud tak neučiní, nebude při rozdělování výtěžku k jeho pohledávce přihlédnuto, i pokud byla mezitím s konečnou platností uznána (§ 189 odst. 3 InsO). Pokud však prokáže, že žalobu podal včas, bude podíl alokovaný na danou pohledávku po dobu projednávání žaloby vyčleněn z rozdělení výtěžku (§ 189 odst. 2 InsO). Bude-li žaloba na uznání pohledávky s konečnou platností zamítnuta, bude vyčleněný podíl rozdělen mezi ostatní běžné věřitele. Jestliže k pohledávce, k níž byla podána námitka, již existuje exekuční titul, musí žalobu podat nikoli věřitel, ale namítající strana (§ 179 odst. 2 InsO). Soudní rozhodnutí, které určuje pohledávku nebo připouští námitku, není účinné jen mezi oběma stranami (*inter partes*), ale je závazné i pro insolvenčního správce a všechny běžné věřitele (§ 183 odst. 1 InsO).

Jestliže běžný věřitel nepřihlásil svou pohledávku k zařazení do seznamu, nemůže se podílet na výtěžku zpeněžení majetku a nemůže svou pohledávku vymáhat ani jiným způsobem (§ 87 InsO). Peněžní pohledávky za insolvenčním správcem jsou zamítnuty jako nepřípustné.

13 Jaká pravidla platí pro rozdělování výtěžku? Jaké je pořadí pohledávek a práv věřitelů?

Nestanoví-li insolvenční plán jinak, insolvenční správce prodá majetek, který náleží do majetkové podstaty, aby majetkovou podstatu zpeněžil, a tyto finanční prostředky rozdělí mezi věřitele. Insolvenční správce dle svého uvážení rozhodne o metodě zpeněžení, aby dosáhl co nejvyššího výnosu. Je možné prodat podnik dlužníka nebo jeho jednotlivé závody jako celek, nebo podnik rozdělit a prodat jednotlivá aktiva samostatně.

Nežli je možné rozdělit výtěžek z prodeje mezi běžné věřitele, je nejprve nutné uspokojit pohledávky zajištěných věřitelů a věřitelů s pohledávkami za majetkovou podstatou. Základem pro rozdělení výtěžku je rozvrh (§ 188 InsO), který správce sestaví na základě seznamu přihlášených pohledávek (§ 175 InsO). Rozvrh musí obsahovat všechny insolvenční pohledávky, které je třeba při rozdělování zohlednit. Výtěžek se pak rozdělí jednotlivým věřitelům poměrným způsobem podle výše jejich pohledávek. Podřízení běžní věřitelé jsou v pořadí za běžnými věřiteli. Tito věřitelé budou uspokojeni až poté, co budou plně uspokojeny pohledávky všech ostatních běžných věřitelů. Vzhledem k tomu, že jejich šance na uspokojení pohledávek jsou nízké, musí své pohledávky přihlásit pouze tehdy, požádá-li o to insolvenční soud (§ 174 odst. 3 InsO).

Obecně platí, že rozdělení nečeká, až bude zpeněžení majetkové podstaty dokončeno. Jakmile je v majetkové podstatě dostatek hotovostních peněžních prostředků, jsou vypláceny splátky (§ 187 odst. 2 první věta InsO). Po dokončení prodeje proběhne konečné rozdělení (§ 196 odst. 1 InsO). Toto konečné rozdělení vyžaduje souhlas insolvenčního soudu (§ 196 odst. 2 InsO). Pokud lze pohledávky všech běžných věřitelů (včetně podřízených věřitelů) uspokojit v plné výši (k čemuž v praxi dochází zřídka), insolvenční správce převede veškerý přebytek ve prospěch dlužníka (§ 199 první věta InsO).

Jestliže má věřitel právo zajištěné pohledávky k jednomu z aktiv, které je součástí majetkové podstaty, a získaný výtěžek nedostačuje k uspokojení jeho pohledávky v plné výši, může věřitel přihlásit dodatečnou osobní pohledávku k zařazení na seznam pohledávek, pouze však v rozsahu, v jakém nebyla jeho zajištěná pohledávka uspokojena (alternativně se může své zajištěné pohledávky vzdát a namísto toho přihlásit osobní pohledávku za dlužníkem k zařazení na seznam pohledávek v plné výši) (§ 52 druhá věta InsO).

Pokud třetí strana uspokojí pohledávku věřitele, který drží věcné zajištění pohledávky za dlužníkem, třetí strana tohoto zajištěného dlužníka automaticky nenahradí. V některých případech však zákon stanoví subrogaci, kterou lze také sjednat smluvně. Nejedná se o zvláštní prvek insolvenčního řízení, ale o postup vyplývající z obecně platných právních předpisů. Jestliže například věřitel drží věcné zajištění a jeho pohledávku neuspokojí dlužník, ale třetí strana, která je ručitelem za pohledávku za platebně neschopným dlužníkem, přechází pohledávka věřitele za dlužníkem na ručitele na základě subrogace ze zákona (§ 774 odst. 1 první věta občanského zákoníku (*Bürgerliches Gesetzbuch* – BGB)). Pro akcesorická zajišťovací práva, jako jsou například hypoteční nebo zástavní právo, občanský zákoník výslovně stanoví, že tato práva přecházejí na ručitele (§ 412, 401 BGB). Neakcesorická zajišťovací práva, například věcné břemeno k pozemku zřízené k zajištění pohledávky, na ručitele ze zákona nepřecházejí. Věřitel se smluvní pohledávkou je však analogicky povinen v souladu s § 412 a 401 občanského zákoníku převést neakcesorická zajištění na ručitele, není-li mezi stranami sjednáno jinak. Ručitel pak zaujme místo věřitele s věcným zajištěním.

14 Jaké jsou podmínky pro skončení insolvenčního řízení a jeho účinky (zejména vyrovnáním)?

1. Standardní postup

Jakmile je dokončeno konečné rozdělení, insolvenční řízení končí (§ 200 odst. 1 InsO). Rozhodnutí o jeho skončení se zveřejní. Skončením insolvenčního řízení se právo spravovat majetek spadající do insolvenčního řízení a nakládat s ním vrací dlužníkovi.

Po skončení insolvenčního řízení mohou běžní věřitelé vymáhat svoje zbývající pohledávky za dlužníkem v zásadě neomezeně, neboť pohledávka zaniká jen do výše vyplaceného podílu na výtěžku. Pro vymáhání části neuspokojené pohledávky stanoví § 201 odst. 2 InsO, že běžní věřitelé mohou své pohledávky za dlužníkem vymáhat na právním základě jejich zařazení na seznam pohledávek jako vykonatelného rozsudku, pokud byly tyto pohledávky při přezkumném jednání určeny a dlužník je nezpochybnil. Naopak z téhož § 201 odst. 2 InsO lze dovodit, že v ostatních případech musí věřitel svou pohledávku za dlužníkem vymáhat podáním žaloby.

Pro fyzické osoby platí výjimka. Mají možnost požádat o prominutí zbytkového dluhu (*Restschuldbefreiung*, § 201 odst. 3, § 286 a násl. InsO). Zbytkový dluh lze prominout po obvykle tříletém období řádného chování, kdy musí dlužník postoupit veškerý obstaratelný příjem svěřeneckému správci (*Treuhänder*); prominutí zbytkového dluhu je závazné pro všechny běžné věřitele, včetně těch věřitelů, kteří své pohledávky nepřihlásili (§ 301 odst. 1 InsO). To znamená, že běžní věřitelé nemohou s konečnou platností vymáhat své pohledávky za dlužníkem (výjimka: pohledávky vyjmenované v § 302 InsO, které jsou z prominutí zbytkového dluhu vyňaty).

Právní osoba, která byla předmětem insolvenčního řízení a již nevlastní žádný majetek, je automaticky vymazána z obchodního rejstříku a přestane existovat.

2. Postup insolvenčního plánu

Postup insolvenčního plánu umožňuje zajištěným a běžným věřitelům rozhodnout o zpeněžení majetkové podstaty, o jejím rozdělení mezi věřitele, o režimu řízení a závazcích dlužníka po ukončení insolvenčního řízení. Věřitelé tak činí pomocí insolvenčního plánu, odchylně od ustanovení insolvenčního řádu (§ 217 odst. 1 první věta InsO). Plán reorganizace není totéž, co insolvenční plán. Insolvenční plán bude hrát při reorganizaci podniku klíčovou úlohu, může být však také základem pro likvidaci společnosti a může například stanovit zpeněžení majetkové podstaty a její rozdělení mezi zúčastněné strany odchylně od ustanovení insolvenčního řádu.

Vedle možnosti prominutí zbytkového dluhu nabízí insolvenční plán důležité prostředky, jimiž může dlužník přehlasovat věřitele, kteří působí obstrukce. Podle ustanovení § 245 InsO lze za určitých podmínek souhlas hlasovací skupiny považovat za udělený, i když nebylo dosaženo potřebné většiny.

Insolvenční plán může předložit buď insolvenční správce, nebo dlužník (§ 218 odst. 1 první věta InsO). Insolvenční plán se skládá z deklaratorní části (*darstellender Teil*) a organizační části (*gestaltender Teil*) (§ 219 první věta InsO). Deklaratorní část popisuje, jaká opatření byla provedena po zahájení insolvenčního řízení a jaká ještě mají být přijata, aby byl vytvořen základ předpokládaného vypořádání práv dotčených stran (§ 220 odst. 1 InsO). Organizační část určuje, jak se má změnit právní postavení zúčastněných stran (§ 221 první věta InsO). Pokud dlužník není fyzická osoba, mohou být podle § 217 druhé věty InsO do insolvenčního plánu zahrnuta i členská práva a podíly na vlastním kapitálu dlužníka. Ustanovení § 225a odst. 2 InsO umožňuje kapitalizaci dluhu, kterou se pohledávky věřitelů konvertují na podíly na vlastním kapitálu dlužníka podle práva obchodních společností. Zvláště zajímavý je mechanismus hlasování, který stanoví § 243 a násl. InsO. Organizační část insolvenčního plánu definuje jednotlivé hlasovací skupiny. Insolvenční plán je přijat pouze v případě, že jej schválí většina hlasujících věřitelů v každé skupině (většina věřitelů) a součet pohledávek věřitelů hlasujících pro přijetí je vyšší než polovina součtu pohledávek všech hlasujících věřitelů (většina celkových pohledávek). Za určitých podmínek však má insolvenční řád za to, že hlasující skupina souhlasila, i když není dosaženo potřebných většin (§ 245 InsO). Tento „zákaz obstrukcí“ (*Obstruktionsverbot*) má zabránit jednotlivým věřitelům nebo akcionářům, aby způsobili nepřijetí plánu. Podle § 247 InsO musí i dlužník vyslovit s plánem souhlas. Jeho námitka se však nebere v potaz, jestliže se zavedením plánu jeho situace pravděpodobně nestane horší, než by byla bez něj, a jestliže žádný z věřitelů nezíská hospodářskou hodnotu, která přesahuje celou částku jeho pohledávky.

Poté, co zúčastněné strany insolvenční plán přijmou a dlužník s ním vysloví souhlas, musí plán potvrdit insolvenční soud. Soud insolvenční plán potvrdí, jsou-li splněny všechny nezbytné procesní požadavky a žádný věřitel nebo akcionář nenamítá, že s insolvenčním plánem se jeho situace stane horší, než by byla bez plánu (§ 251 InsO). Aby se zabránilo selhání plánu z důvodu takové námítky, může organizační část plánu stanovit finanční prostředky, které budou dány k dispozici v případě, že některá strana prokáže, že se její postavení zhorší (§ 251 odst. 3 InsO).

Rozhodnutí, kterým se potvrzuje plán, lze napadnout jen v omezeném rozsahu (§ 253 InsO).

Jakmile již nebude možné potvrzení insolvenčního plánu napadnout a insolvenční plán nestanoví jinak, insolvenční soud ukončí insolvenční řízení (§ 258 odst. 1 InsO). Dispoziční právo k majetku dlužníka se vrací dlužníkovi. Účinky stanovené v organizační části plánu se stávají závazné pro všechny zúčastněné strany a vůči všem zúčastněným stranám bez ohledu na to, zda strany přihlásily své pohledávky nebo podaly námitku proti insolvenčnímu plánu jako zainteresované strany (§ 254b InsO). To znamená, že prominutí, pozastavení či podobné opatření stanovené v insolvenčním plánu nabývá účinnosti *ipso iure*, aniž by bylo nutné samostatné prohlášení o záměru (§ 254a odst. 1 InsO). Insolvenční plán v zásadě neovlivní práva běžných věřitelů vůči třetím stranám. Pokud to plán stanoví, platí výjimka pro kolaterál třetí strany v rámci skupiny (*gruppeninterne Drittsicherheiten*), který věřiteli poskytl podnik přidružený k dlužníkovi ve smyslu § 15 zákona o akciových společnostech (AktG) (např. dceřiná společnost) (§ 217 odst. 2 a § 223a InsO).

Aby se zajistilo, že dlužník splní své povinnosti, které mu ukládá insolvenční plán, může plán stanovit, že insolvenční správce má na dlužníka dohlížet. Během období dohledu musí insolvenční správce každoročně podat soudu a výboru věřitelů, pokud byl takový výbor jmenován, zprávu o aktuální situaci a budoucích vyhlídkách naplnění insolvenčního plánu (§ 261 odst. 2 první věta InsO).

Bez ohledu na to, zda je takový dohled nařízen, zajišťuje plnění plánu ze strany dlužníka „ustanovení o obnově“ (*Wiederauflebensklausel*) podle § 255 InsO. Jestliže jsou pohledávky držené běžným věřitelem na základě organizační části insolvenčního plánu odloženy nebo částečně prominuty, je stanoveno, že tento odklad nebo prominutí již věřitele nezavazuje, pokud je dlužník ve vztahu k tomuto věřiteli v podstatném prodlení při plnění plánu (§ 255 odst. 1 InsO). Totéž platí i pro všechny běžné věřitele, pokud je během fáze provádění plánu zahájeno nové insolvenční řízení vůči majetku dlužníka (§ 255 odst. 2 InsO). Běžní věřitelé s uznanými pohledávkami, které dlužník při přezkumném jednání nezpochybnil a které tito věřitelé drží na základě potvrzeného a konečného insolvenčního plánu ve spojení se zařazením na seznam pohledávek, mohou tyto pohledávky na dlužníkovi vymáhat stejně jako na základě vymahatelného soudního rozhodnutí (§ 257 odst. 1 první věta InsO).

Je-li insolvenční plán základem reorganizace podniku, budou k provozu často zapotřebí úvěry. V zájmu ochrany subjektů poskytujících úvěry může organizační část insolvenčního plánu stanovit horní hranici úvěrů (§ 264 InsO). Pokud pohledávka nového věřitele tuto horní hranici nepřekročí, budou v jakémkoli novém insolvenčním řízení běžní věřitelé v pořadí až za tímto novým věřitelem.

Insolvenční plán umožňuje dlužníkovi dosáhnout prominutí zbytkového dluhu bez ohledu na výše uvedený postup týkající se prominutí zbytkového dluhu. Insolvenční řád uvádí, že nestanoví-li insolvenční plán jinak, je dlužník zproštěn svých zbytkových dluhů vůči věřitelům, pokud uspokojí své věřitele způsobem stanoveným v insolvenčním plánu (§ 227 odst. 1 InsO).

15 Jaká práva mají věřitelé po skončení insolvenčního řízení?

Podrobnosti o právech věřitelů po skončení insolvenčního řízení jsou uvedeny v odpovědi na otázku „Jaké jsou podmínky pro skončení insolvenčního řízení a jaké jsou jeho účinky (zejména vyrovnáním)?“

16 Kdo ponese náklady vzniklé v insolvenčním řízení?

Podle německého práva musí být náklady insolvenčního řízení uhrazeny předem z majetkové podstaty a mají přednost před pohledávkami běžných věřitelů jakožto pohledávky za majetkovou podstatou (§ 53 InsO). Náklady insolvenčního řízení zahrnují soudní poplatky týkající se insolvenčního řízení a odměnu a výdaje prozatímního insolvenčního správce, insolvenčního správce a členů výboru věřitelů (§ 54 InsO).

17 Jaká pravidla platí pro neplatnost, odporovatelnost nebo neúčinnost právních jednání poškozujících společný zájem věřitelů?

Aby se předešlo právním krokům poškozujícím věřitele, je jakékoli nabytí majetku, který náleží k majetkové podstatě, po zahájení řízení v zásadě neúčinné, zatímco před zahájením řízení provedené nabytí majetku, který by po zahájení řízení náležel k majetkové podstatě, je v zásadě účinné, za určitých podmínek však může být napadeno.

Vzhledem k tomu, že po zahájení insolvenčního řízení přechází dispoziční právo dlužníka k jeho majetku na insolvenčního správce, je jakýkoli dlužníkem provedený prodej majetku, který náleží do majetkové podstaty, po zahájení insolvenčního řízení v zásadě absolutně neplatný (hlavní výjimku představuje nabytí pozemku v dobré víře, které však lze rozporovat) (§ 81 odst. 1 první věta InsO). Nedojde ani k nabytí práv k majetku, který náleží do majetkové podstaty, jestliže dlužník prodal majetek, který je součástí majetkové podstaty, před zahájením insolvenčního řízení, ale výsledek se projevil až po zahájení řízení (§ 91 odst. 1 InsO) (hlavní výjimku představuje nabytí pozemku, § 91 odst. 2 InsO). Stejně tak jsou po zahájení insolvenčního řízení právně neúčinná zajišťovací práva nabytá v důsledku exekučního řízení buď v posledním měsíci, který předcházel návrhu na zahájení insolvenčního řízení, nebo po podání takového návrhu (§ 88 odst. 1 InsO).

Nabytí majetku z majetkové podstaty před zahájením insolvenčního řízení je na rozdíl od nabytí po zahájení řízení v zásadě platné, za určitých podmínek však může být napadeno (§ 129 a násl. InsO). Toto právo napadnout (odporovat) transakce dlužníka v úpadku má zásadní význam pro fungování insolvenčního práva, neboť insolvenčnímu správci umožňuje přístup k majetku, který byl převeden z majetku dlužníka před zahájením insolvenčního řízení. Může významně přispět k navýšení majetkové podstaty, a tudíž zajistit, aby insolvenční právo dostalo svému účelu, kterým je řádným způsobem zajistit rovné uspokojení věřitelů a zabránit

preferenčnímu zacházení s jednotlivými věřiteli. Je-li insolvenční správce se svým odporováním úkonu úspěšný, musí strana, která měla prospěch z napadené transakce, vrátit vše, co bylo danou transakcí odčerpáno z majetku dlužníka v úpadku. Pokud tak není schopna učinit věcným plněním, musí zaplatit peněžní náhradu. Insolvenční správce může podat žalobu na vymožení práva na navrácení majetku a může se o toto restituční právo opřít ve vztahu k jakýmkoli protinárokům, které vznese některý věřitel. Jestliže zvýhodněný příjemce v rámci odporovatelné transakce obdržel majetek vrátí, jakýkoli jeho případný protinárok se znovu obnoví (§ 144 InsO).

Aby byla transakce uzavřená před zahájením insolvenčního řízení odporovatelná, musí znevýhodňovat běžné věřitele (§ 129 InsO) a musí existovat jeden z důvodů stanovených v § 130 až 136 InsO. Jakýkoli právní úkon, tj. jakékoli jednání (včetně opomenutí, § 129 odst. 2 InsO), které má právní účinek, lze odporovat (Spolkový soudní dvůr, rozsudek ze dne 12. února 2004 – IX ZR 98/03 – bod 12). Nestanoví-li insolvenční řád jinak, je nepodstatné, zda právní úkon provede dlužník. Kromě toho není rozhodující, zda je úkon spojen se smluvním účinkem nebo účinkem ze zákona (Spolkový soudní dvůr, rozsudek ze dne 7. května 2013 – IX ZR 191/12 – bod 6).

Důvod pro odporovatelnost transakce je dán zejména v těchto případech:

- bezúplatné plnění dlužníka, pokud se neuskutečnilo před dobou delší než čtyři roky před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení (§ 134 InsO),
- právní úkon, který uskutečnil dlužník v posledních deseti letech před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení s úmyslem poškodit své věřitele, pokud druhá strana úmysl dlužníka znala (§ 133 InsO), přičemž toto období trvá pouze čtyři roky v případě, že se právním úkonem druhé straně poskytla záruka nebo umožnilo uspokojení,
- právní úkon, který dlužník provedl v posledních třech měsících před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení a který přímo znevýhodňuje běžné věřitele, pokud již byl dlužník v platební neschopnosti a druhá strana o této platební neschopnosti věděla (§ 132 odst. 1 bod 1 InsO),
- právní úkon, kterým bylo běžnému věřiteli záměrně poskytnuto zajištění nebo uspokojení pohledávky, na které nemá nárok, jestliže se tento úkon uskutečnil v posledním měsíci před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení (§ 131 odst. 1 bod 1 InsO),
- právní úkon, kterým bylo běžnému věřiteli záměrně poskytnuto zajištění nebo uspokojení pohledávky, na které nemá nárok, jestliže se tento úkon uskutečnil v posledních třech měsících před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení a dlužník byl k datu tohoto úkonu v platební neschopnosti a druhá strana si toho byla vědoma (§ 130 odst. 1 bod 1 InsO).

Ve všech uvedených případech přichází v úvahu i trestněprávní odpovědnost jak dlužníka, tak i zvýhodněného věřitele (§ 283 – 283d trestního zákoníku [StGB]).

Spotřebitelské insolvenční řízení

Spotřebitelské insolvenční řízení (*Verbraucherinsolvenzverfahren*) se vztahuje na případy fyzických osob, které neprovozují a neprovozovaly žádnou samostatně výdělečnou podnikatelskou činnost, nebo fyzických osob, které provozovaly samostatně výdělečnou podnikatelskou činnost, ale jejich finanční situace je zcela jasná a neexistují za nimi pohledávky z pracovněprávních vztahů (§ 304 odst. 1 první věta InsO). Na rozdíl od standardního insolvenčního řízení se pozornost nezaměřuje na zpeněžení majetku, ale na oddlužení spotřebitele.

Řízení se liší od standardního řízení zejména v případě, že návrh podává dlužník sám nebo ve spojení s ostatními. V takovém případě předchází rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení mimosoudní fáze, která má na základě plánu dosáhnout vyrovnání s věřiteli, pokud jde o vypořádání dluhu (§ 305 odst. 1 bod 1 InsO). Pokud pokus dosáhnout mimosoudního vyrovnání selže, může dlužník podat návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Následuje fáze pozastavení již zahájeného řízení a insolvenční soud poskytne věřitelům možnost dosáhnout s dlužníkem dohody na plánu oddlužení (*Schuldenbereinigungsplan*). Pokud je plán oddlužení přijat, řídí se pohledávky věřitelů nadále pouze tímto plánem oddlužení, který je vymahatelný stejně jako vyrovnání dosažené u soudu (*Prozessvergleich*) (§ 308 odst. 1 druhá věta InsO). Návrhy na zahájení insolvenčního řízení a prominutí zbytkového dluhu se považují za stažené (§ 308 odst. 2 InsO). Není-li dosaženo dohody o plánu oddlužení, dojde znovu k zahájení řízení.

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.